

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและการสิ้นสุด ของพรรคการเมือง

Knowledge and Understanding of The People on the Formation of Political Parties and the Dissolution of Political Parties

เบญจมาภรณ์ แก้วระคน¹ วัลลภ ปิริยววรรณ²

Benjamaporn Kaewrakhon, Wanlop Piriyawattana

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและการสิ้นสุดของพรรคการเมืองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดของการกำเนิดพรรคการเมือง ในกรณีของประเทศไทยนั้นถือกำเนิดพรรคการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2475-2476 ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ได้บัญญัติให้ก่อให้เกิดการตั้งพรรคการเมืองขึ้นอย่างเป็นทางการ แต่ก็ยังไม่มีกฎหมายรองรับเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง จนกระทั่งมีการจัดตั้ง “พรรคประชาธิปัตย์” เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2489 มีนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรคคนแรก และได้มีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรกที่กำหนดให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ และในปี พ.ศ. 2511 ได้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จและประกาศใช้ จึงได้มีการจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการในการศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและการสิ้นสุดของพรรคการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกำเนิดพรรคการเมืองและการสิ้นสุดของพรรคการเมืองและการไปฟังการปราศรัยของพรรคการเมือง/นักการเมืองเป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยว่าด้วยหลักการปกครองตนเอง ประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็นโดยตรงและการให้ตัวแทนที่เลือกแล้วเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนซึ่งเป็นวิธีทางอ้อม วิธีการทั้งสองแบบนี้จะยืดหยุ่นข้างมากเป็นข้อยุติในปัญหาต่าง ๆ และหลักเสรีภาพประชาธิปไตยเชื่อว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

คำสำคัญ (Keywords): ความรู้ความเข้าใจ; การกำเนิดพรรคการเมือง; พรรคการเมือง

Received: 2022-11-09 Revised: 2022-12-19 Accepted: 2022-12-24

¹รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master of Political Science Program (Politics and Government) College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. Corresponding Author e-mail. s60463825030@ssru.ac.th

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. e-mail. wallop.pi@ssru.ac.th

Abstract

The study of people's understanding of the formation of a political party and the dissolution of a political party is a study of the concept of the formation of a political party. In the case of Thailand, political parties were born during the years 1932-1933. Subsequently, the Constitution of the Kingdom of Thailand, BE. But there is still no law to support political activities. until it was established "Democrat Party" on April 5, 1946, with Mr. Khuang Aphaiwong as the first party leader. And there was the Political Party Act, 1955, which was the first political party law that required the establishment of a political party formally. and in the year 1968 the constitution was successfully drafted and promulgated Therefore, the establishment and operation of political parties shall be in accordance with the provisions of the law on official political parties. In the study of people's perception of the birth of a political party and the dissolution of a political party, it was found that The sample group had knowledge about acknowledging the news about the birth of a political party and the dissolution of a political party and attending to the speeches of political parties/politicians in accordance with the principles of democracy on the principle of self-government. Democracy will allow citizens to participate in policy making, express their views directly and have elected representatives indirectly acting on their behalf. Both of these approaches are based on a majority of votes to settle issues and liberties. Democracy believes that freedom is good and beneficial to oneself and the public.

Keywords: Knowledge and Understanding; The Birth of Political Parties; Political Parties

บทนำ (Introduction)

แนวคิดของการกำเนิดพรรคการเมืองมาจากหลากหลายเหตุผล เช่น แนวคิดเกี่ยวกับสัญญาประชาคม แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางการเมือง (เชาวนะ ไตรมาศ, 2560) โดยหลักพื้นฐานของการเป็นพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สมาชิกพรรคการเมืองจะต้องมีความเชื่อในอุดมการณ์ นโยบาย และวิถีทางการดำเนินงานของพรรค หมายความว่า เป็นการรวมค่านิยม ความเชื่อ มีความคิดไปในทิศทางที่สอดคล้องกันจึงรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองทำกิจกรรมทางการเมืองโดยมีเป้าหมายสำคัญก็คือเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งในการเข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติหรือในฐานะฝ่ายบริหาร เฉพาะอย่างยิ่งการใช้

อำนาจรัฐ เพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนให้มีความผาสุกดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในความเสมอภาคของความเป็นพลเมือง อันจะส่งผลดีโดยรวมให้กับประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมีอำนาจฐานะทางการเมืองระหว่างประเทศ (ลิขิต ชีรเวคิน, 2558) ลักษณะของพรรคการเมืองจึงมีอยู่ในทุกระบบการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นเผด็จการ หรือประเทศเสรี ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศล้าหลัง ซึ่งอาจจะมีรูปแบบโครงสร้างที่แตกต่างกัน หรือในบางประเทศอาจไม่มีคำเรียกว่า “พรรคการเมือง”

พรรคการเมืองสามารถจำแนกได้ 3 ระบบใหญ่ ได้แก่ ระบบพรรคเดียวที่กำเนิดขึ้นในประเทศที่มีระบอบเผด็จการนิยม รัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวที่ปราศจากการแข่งขันผูกขาดอำนาจตามกฎหมายมีอิทธิพลต่อสถาบันการเมืองอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา รัฐบาล ศาล และกองทัพ เช่น จีน เวียดนาม ลาว เป็นต้น ระบบสองพรรคจะเกิดขึ้นในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองที่มั่นคงโดยประชาชนจะตัดสินใจเลือกพรรคใดพรรคนั้นเป็นรัฐบาล เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ระบบหลายพรรคจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบรัฐสภา เช่น ไทย มาเลเซีย เพราะการจัดตั้งรัฐบาลไม่อาจทำได้เพียงลำพังจึงเกิดเป็นรัฐบาลผสม จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นพรรคการเมืองเป็นคุณลักษณะของพรรคการเมืองซึ่งในแต่ละประเทศนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามสาระสำคัญของกฎหมาย ซึ่งประชาชนในแต่ละประเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพรรคการเมืองของประเทศตนเป็นอย่างดี

การกำเนิดพรรคการเมืองของไทย ในช่วงแรก ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2475-2476 เป็นช่วงที่คณะราษฎรได้ประกาศตัวอย่างเป็นทางการเพื่อเริ่มกระบวนการทางการเมืองในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยโดยรัฐสภา (เสนีย์ คำสูข, 2559) ซึ่งในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้เป็นช่วงที่มีความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างฝ่ายอำนาจเดิมคือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองจนสามารถประนีประนอมกันได้นำไปสู่การสถาปนาพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองประเทศไทยสยาม (ชั่วคราว) พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ผลของการมีรัฐธรรมนูญได้ทำให้เกิดสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลที่เรียกว่า “คณะกรรมาการราษฎร” ก็คือ “คณะรัฐมนตรี” ต่อมาได้มีการเลือกตั้งทางอ้อม กล่าวคือ ให้ราษฎรในหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นผู้เลือกตัวบุคคลให้เป็นตัวแทนตำบลแล้วให้ตัวแทนตำบลไปเลือกตัวแทนระดับจังหวัดต่อมาได้กลายเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัด

สำหรับพรรคการเมืองในทางการเมืองไทยถือว่า “คณะราษฎร” ที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เป็นพรรคการเมืองพรรคแรกของไทย และได้มีการจัดตั้งเป็นสมาคมทางการเมือง ถึงแม้จะไม่ระบุว่าเป็นพรรคการเมือง แต่ก็มีเจตนาและวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเช่นเดียวกับพรรคการเมืองโดยทั่วไป เพราะเข้าไปทำการบริหารประเทศ (สุขุม นวลสกุลและวิทยา จิตนุกพงศ์, 2558)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 เป็นที่มาของการกำเนิดพรรคการเมืองที่ได้บัญญัติให้ก่อให้เกิดการตั้งพรรคการเมืองขึ้นอย่างเป็นทางการ มาตรา 14 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การจัดตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับกฎหมาย” อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองโดยตรง แต่ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มการเมืองเพื่อทำกิจกรรมทางการเมือง แต่ก็ยังไม่มีกฎหมายรองรับเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองแบบพฤตินัยโดยกลุ่มชนชั้นนำ เพราะส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อยู่ในสภาและส่วนใหญ่ก็จะมีความเป็นพันธมิตรกับสมาคมคณะราษฎร นอกจากนี้ได้มีรวมตัวไปตั้งเป็นกลุ่มการเมืองอื่น เช่น กลุ่มก้าวหน้าโดยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้นำที่มีสมาชิกที่เคยเป็นอดีตนักโทษการเมืองในคดีกบฏบวรเดชอีกหลายคน อาทิ สอ เศรษฐบุตร โซติ คัมพันธ์ ซึ่งเป็นฝ่ายอนุรักษนิยมมีแนวคิดต่อต้านคณะราษฎร จนกระทั่งมีการแปรสภาพมาเป็น “พรรคประชาธิปไตย” เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2489 มีนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรคคนแรก หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรองหัวหน้าพรรค หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นเลขาธิการ พรรคสหชีพมีพลตำรวจเอกอดุล อดุลเดชจรัสเป็นหัวหน้า นายเดือน บุนนาค เป็นเลขาธิการ สมาชิกส่วนใหญ่มาจากอดีตขบวนการเสรีไทยพรรคแนวร่วมรัฐธรรมนูญมีพลเรือตรีวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ เป็นหัวหน้า นายทองเปลว ชลภูมิเป็นเลขาธิการ สมาชิกส่วนใหญ่มาจากคณะราษฎร นอกจากนี้ ยังมีกลุ่ม ส.ส. อิสระ ได้รวมตัวกันเป็นพรรคอิสระที่มีนโยบายเป็นกลาง อาทิ นายธรรมบุญ เทียนเงิน นายเสวต เปี่ยมพงศ์สาน นายสุจิตร์ หิริฐพฤกษ์ (วัลลภ พิริยวรรณะ, 2562)

ระหว่างปี พ.ศ. 2490-2494 บทบาทของพรรคการเมืองมีอย่างจำกัดและมีการเลือกตั้งเพียงครั้งเดียวเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2491 ที่พรรคประชาธิปไตยสามารถคว้าชัยชนะในการเลือกตั้ง นายควง อภัยวงศ์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีแต่ก็ไม่สามารถประคองเสถียรภาพของรัฐบาลไปได้ตลอดเพราะถูกกดดันจากกลุ่มนายทหารบังคับให้ลาออก ประการสำคัญหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งนี้ได้นำไปสู่ความแตกหักทางการเมืองของกลุ่มคณะราษฎร คือ ฝ่ายปรีดี พนมยงค์ กับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงนี้เป็นช่วงที่พรรคการเมืองมีบทบาทค่อนข้างจำกัด อันมาจากความผันผวนทางการเมืองเพราะได้เกิดความรุนแรงจากหลายเหตุการณ์ คือ กบฏวังหลวงในปี พ.ศ. 2492 โดยการนำของปรีดี พนมยงค์ ร่วมกับทหารเรือส่วนหนึ่งแต่ต้องประสบความพ่ายแพ้ และใน พ.ศ. 2494 เกิดกบฏแมนฮัตตัน โดยกลุ่มนายทหารเรือได้จับตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีระหว่างเป็นประธานรับมอบเรือชุดสันดอนสัญญาชาติอเมริกันชื่อ “แมนฮัตตัน” ที่ท่าราชวรดิษฐ์ โดยมีการกล่าวกันว่าปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้สมาชิกพรรคการเมืองหลายคนถูกลอบสังหาร เช่น นายถวิล อุดล นายจำลอง ดาวเรือง นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายทองเปลว ชลภูมิ ถูกยิงที่ทุ่งบางเขน (พื้นที่เขตบางเขนสมัยก่อนทางไกลความเจริญ) หลังจากที่ถูกจับกุมข้อหา กบฏ โดยตำรวจแจ้งว่าเกิดเหตุแย่งชิงตัวผู้ต้องหา ซึ่งบุคคลดังกล่าวเป็นนักการเมืองที่มีสมญาว่า “สี่เสืออีสาน” และเป็นอดีตขบวนการเสรีไทยที่ต่อต้านญี่ปุ่น ในสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการสงสัยว่าจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการสังหารหลังจากที่พรรคการเมืองได้มีโอกาสทำกิจกรรม

ทางการเมืองได้ไม่นานก็ต้องประสบปัญหาวิกฤติทางการเมืองเมื่อจอมพล ป.พิบูลสงคราม ร่วมกับกลุ่มทหารทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 โดยคณะรัฐประหารมีประกาศห้ามชุมนุมทางการเมือง ส่งผลทำให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องยุติบทบาทลง (เพลิง ภูผา, 2559)

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 มาตรา 26 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การจัดพรรคการเมือง ทั้งนี้ ภายใต้กฎหมายบัญญัติ” นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งพรรคการเมือง จึงสะท้อนให้เห็นว่าแม้รัฐธรรมนูญจะมาจากการสถาปนาจากคณะรัฐประหารแต่ยังให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพจัดตั้งพรรคการเมือง

พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรกที่กำหนดให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการแต่สถานพรรคการเมืองยังไม่เป็นนิติบุคคล การมีกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองจึงนับเป็นพัฒนาการทางการเมืองของไทยที่เปิดพื้นที่ทางการเมืองให้มีการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมืองตามบทบัญญัติของกฎหมายมีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง

พระราชบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 กำหนดคุณสมบัติในการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ดังนี้

1. คุณสมบัติในการริเริ่มการจัดตั้งพรรคการเมือง มาตรา 3 บัญญัติว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ย่อมจัดตั้งพรรคการเมืองได้ โดยจดทะเบียนต่อสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย” ในข้อกำหนดในการของจดทะเบียนพรรคการเมือง ประกอบด้วย (มาตรา 4)

- 1.1 ชื่อของพรรค
- 1.2 กำหนดนโยบายของพรรคการเมือง
- 1.3 ที่ตั้งแห่งสำนักงานแห่งใหญ่ของพรรคการเมือง
- 1.4 ชื่อของหัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรคการเมือง
- 1.5 ลายมือชื่อของผู้จัดตั้งพรรคการเมือง

2. ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 ยังไม่ได้บัญญัติให้พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลโดยตรง แต่มีบทบัญญัติแสดงนัยความเป็นนิติบุคคลในมาตรา 12 ว่า “พรรคการเมืองที่ได้จดทะเบียนตามบทแห่งบัญญัตินี้อาจเป็นโจทก์หรือจำเลยหรือดำเนินคดีอย่างอื่นในศาล นามของพรรคการเมืองในทางแพ่งได้ และเพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมือง”

ในมาตรา 14 บัญญัติว่า “ให้ถือว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือเลขาธิการพรรคการเมืองเป็นผู้แทนพรรคการเมืองตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” หมายความว่า ในกรณีที่บุคคลความทางแพ่งกำหนดให้บุคคล 2 คนมีอำนาจในการทำแทนพรรคการเมืองได้ คือ

หัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรค สถานะของพรรคการเมืองจึงเป็นเพียงองค์กรทางการเมืองที่ถูกจัดตั้งโดยอาศัยผลของกฎหมายแต่ความชัดเจนในฐานะเป็นนิติบุคคลยังไม่ชัดเจน (ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 72 ตอนที่ 77 ลงวันที่ 28 กันยายน 2498) กฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรกนี้ที่ได้กำหนดคุณสมบัติเน้นไปที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้หัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรคเป็นผู้มีบทบาท และยังใช้ภาษากฎหมายแบบเดิม ๆ จะทำให้เห็นวิวัฒนาการของการเมืองของไทยที่พรรคการเมืองได้ถูกรับรองทางกฎหมาย

ระหว่างปี 2501-2511 ประเทศไทยต้องว่างเว้นจากการมีพรรคการเมือง เพราะอยู่ในช่วงของการปกครองที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปกครองประเทศ นับตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ต่อถึงยุคของจอมพลถนอม กิตติขจร โดยยุบพรรคการเมืองทั้งหมดในระหว่างที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ปกครองประเทศได้ใช้รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502 ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ก่อตัวของเผด็จการเต็มรูปแบบพรรคการเมืองถูกยุติบทบาท ห้ามมีการเคลื่อนไหวใด ๆ ทั้งสิ้นและได้มีการร่างรัฐธรรมนูญที่ยาวนานถึง 9 ปีเศษ หลังจากการรอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ถึงยุคจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี การร่างรัฐธรรมนูญก็ยังดำเนินต่อไปถึงปี พ.ศ. 2511 การยกร่างรัฐธรรมนูญจึงสำเร็จประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2511 ซึ่งมีการบัญญัติถึงสิทธิ ของการรวมตัวกันทางการเมืองในมาตรา 37 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองโดยวิถี ทางประชาธิปไตยและไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้ การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง”

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมือง กรณีศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนขอแนะนำการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของประชาชนกรณีศึกษาจาก ประชาชนคือนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยการสุ่มจำนวน 392 คน ข้อมูลแสดงดังตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละความรู้ความเข้าใจต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมือง

ความรู้ความเข้าใจ	ระดับความสำคัญ				สัญลักษณ์
	รู้		ไม่รู้		
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
1. มีความสนใจต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมือง	261	66.58	131	33.42	B

ความรู้ความเข้าใจ	ระดับความสำคัญ				สัญลักษณ์
	รู้		ไม่รู้		
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2. ท่านมีความเข้าใจต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและสันสภาพของพรรคการเมือง	269	68.62	123	31.38	B
3. ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกำเนิดพรรคการเมืองและการสันสภาพของพรรคการเมือง	350	89.29	42	10.71	A
4. ท่านติดตามความเคลื่อนไหวของการกำเนิดพรรคการเมืองและการสันสภาพของพรรคการเมือง	186	47.45	206	52.55	C
5. ท่านมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมืองที่เกี่ยวกับการกำเนิดพรรคการเมืองและการสันสภาพของพรรคการเมืองกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน	287	73.21	105	26.79	B
6. ท่านไปฟังการปราศรัยของพรรคการเมือง/นักการเมือง	328	83.67	64	16.33	A
7. หากมีโอกาสในการร่วมประชุมเพื่อผลักดันการตัดสินใจของรัฐในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนท่านจะเข้าร่วม	176	44.90	216	55.10	C
8. ท่านแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล	192	48.98	200	51.02	C
9. ท่านมีความเข้าใจว่าการยุบพรรคการเมืองถูกต้องตามหลักกฎหมายการยุบพรรคการเมือง	291	74.23	101	25.77	B
10. ท่านมีความเข้าใจในการใช้กฎหมายยุบพรรคการเมืองในปัจจุบัน	290	73.98	102	26.02	B

การศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนให้ความหมายของสัญลักษณ์ความรู้ความเข้าใจต่อการกำเนิตพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมือง คะแนนระดับความรู้ 3 ระดับ ได้แก่

ระดับคะแนน 80 ขึ้นไป คิดเป็นระดับความรู้มากที่สุด = A

ระดับคะแนน 79 – 50 คิดเป็นระดับความรู้ปานกลาง = B

ระดับคะแนนน้อยกว่า 49 คิดเป็นระดับความรู้น้อย = C

จากตารางแสดงจำนวนและร้อยละความรู้ความเข้าใจต่อการกำเนิตพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมือง ระดับความสำคัญเมื่อวิเคราะห์ตามระดับคะแนนที่ตั้งไว้พบว่า

ระดับความสำคัญ ระดับ A คือ มีความรู้ มีระดับคะแนน 80 ขึ้นไป คิดเป็นระดับความรู้มากที่สุด มีผู้ตอบจำนวน 2 ข้อคือ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกำเนิตพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมือง จำนวน 350 คน คิดเป็นร้อยละ 89.29 และการไปฟังการปราศรัยของพรรคการเมือง/นักการเมือง จำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 83.67

ระดับความสำคัญ ระดับ B คือ มีความรู้ ระดับคะแนน 79 – 50 คิดเป็นระดับความรู้ปานกลาง ผู้ตอบจำนวน 5 ข้อ สำหรับข้อที่ตอบมากที่สุดคือ มีความเข้าใจว่าการยุบพรรคการเมืองถูกต้องตามหลักกฎหมายการยุบพรรคการเมือง จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 74.23 และมีความเข้าใจในการใช้กฎหมายยุบพรรคการเมืองในปัจจุบัน จำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 73.98

ระดับความสำคัญ ระดับ C คือ มีความรู้ ระดับคะแนนน้อยกว่า 49 คิดเป็นระดับความรู้น้อยผู้ตอบจำนวน 3 ข้อ สำหรับข้อที่ตอบมากที่สุดคือ การแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล จำนวน 192 คนคิดเป็นร้อยละ 43.98 และการติดตามความเคลื่อนไหวของการกำเนิตพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมือง จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 47.45

จากกรณีศึกษาสรุปได้ว่านักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกำเนิตพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมืองและการไปฟังการปราศรัยของพรรคการเมือง/นักการเมือง ตามมาด้วยความเข้าใจว่าการยุบพรรคการเมืองถูกต้องตามหลักกฎหมายการยุบพรรคการเมืองและมีความเข้าใจในการใช้กฎหมายยุบพรรคการเมืองในปัจจุบัน และระดับความรู้ที่น้อยที่สุดเรียงตามลำดับคือการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและการติดตามความเคลื่อนไหวของการกำเนิตพรรคการเมืองและการสืบสภาพของพรรคการเมือง ซึ่งหลักความรู้ความเข้าใจจากผลการวิเคราะห์ข้างต้นนั้นเป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยว่าด้วยการปกครองตนเอง ประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะเชื่อในความสามารถทางด้านสติปัญญา ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ สำหรับวิธีการที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การให้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยตรงและการให้ตัวแทนที่เลือกแล้วเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนซึ่งเป็นวิธีทางอ้อม วิธีการทั้งสองแบบนี้จะยึดเสียงข้างมากเป็นข้อยุติในปัญหาต่าง ๆ และหลักเสรีภาพ ประชาธิปไตยเชื่อว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ดังนั้น การ

เปิดโอกาสให้ประชาชนที่เสรีภาพจะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านสติปัญญา วัฒนธรรม ตลอดจนการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ สิ่งเหล่านี้จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม แต่ทั้งนี้ต้องใช้อำนาจควบคู่ไปกับเสรีภาพ เพื่อขจัดข้อบกพร่อง การเอารัดเอาเปรียบ เพื่อให้เสรีภาพดำรงอยู่ภายใต้ผลอันชอบธรรมในสังคม

บทสรุป (Conclusion)

การศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดของการกำเนิดพรรคการเมือง ในกรณีของประเทศไทยนั้นถือกำเนิดพรรคการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2475-2476 พรรคการเมืองพรรคแรกของไทยคือพรรคการเมือง “คณะราษฎร” แม้จะไม่ระบุว่าเป็นพรรคการเมืองแต่มีเจตนาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเช่นเดียวกับพรรคการเมืองโดยทั่วไป และเข้าไปทำการบริหารประเทศ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ได้บัญญัติให้ก่อให้เกิดการตั้งพรรคการเมืองขึ้นอย่างเป็นทางการ แต่ก็ยังไม่มีกฎหมายรองรับเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง จนกระทั่งมีการจัดตั้ง “พรรคประชาธิปัตย์” เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2489 มินายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรคคนแรก และได้มีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายพรรคการเมืองฉบับแรกที่กำหนดให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการแต่สถานการณ์พรรคการเมืองยังไม่เป็นนิติบุคคล การมีกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองจึงนับเป็นพัฒนาการทางการเมืองของไทยที่เปิดพื้นที่ทางการเมืองให้มีการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมืองตามบทบัญญัติของกฎหมายมีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง และในปี พ.ศ. 2511 ได้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จและประกาศใช้ จึงได้มีการจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ ในการศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการกำเนิดพรรคการเมืองและการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมือง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการกำเนิดพรรคการเมืองและการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองและการไปฟังการปราศรัยของพรรคการเมือง/นักการเมืองเป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยว่าด้วยหลักการปกครองตนเอง ประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะเชื่อในความสามารถทางด้านสติปัญญา ความมีเหตุผลความรับผิดชอบการแสดงความคิดเห็นโดยตรงและการให้ตัวแทนที่เลือกแล้วเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนซึ่งเป็นวิธีทางอ้อม วิธีการทั้งสองแบบนี้จะยืดหยุ่นข้างมากเป็นข้อยุติในปัญหาต่าง ๆ และหลักเสรีภาพ ประชาธิปไตยเชื่อว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

เอกสารอ้างอิง (References)

- เขาวนระ ไตรมาส. (2560). พรรคการเมือง. เอกสารการสอนชุดวิชาพรรคการเมือง หน่วยที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เพ็ญ ภูผา. (2559). 13 รัฐประหารยึดอำนาจ: บทเรียนประชาธิปไตย (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สยามความรู้.
- ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 72 ตอนที่ 77 ลงวันที่ 28 กันยายน 2498
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2558). การจัดตั้งพรรคการเมือง สืบค้นจาก http://www.siamrath.co.th/web/วัลลภ_พิริยวรรณ. (2562). พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์. กรุงเทพฯ: ภัทรก๊อปปี้.
- สุขุม นวลสกุล และวิทยา จิตนพวงศ์. (2558). การเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสนีย์ คำสุข. (2559). พรรคการเมืองกับกระบวนการทางการเมืองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน่วยที่ 8 ในเอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองของไทย นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.